

Hyvät kuulijat,

Viimeisen vuoden aikana ammatillinen koulutus on elänyt epätietoisuuden ajassa, jossa pysyvää on ollut lähinnä tieto rahoituksen pysyvästä vähentymisestä. Koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten luottamushenkilöiden ja johdon tehtävänä on etsiä keinot toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen resurssien vähentyessä.

Tämä on tarkoittanut kipeitä päätöksiä. Jo tehdyt ja luvassa olevat rahoituksen leikkaukset näkyvät yt-neuvotteluina, irtisanomisina, koulutustarjonnan supistumisina ja oppilaitosten tai yksiköiden sulkemisina. On mahdollista, että osa nykyisistä koulutuksen järjestäjistä lopettaa toimintansa.

AMKEN selvityksen mukaan kolmasosa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä teki tappiollisen tilinpäätöksen jo vuodelta 2015. Tulosta heikensivät edellisen vaalikauden leikkaukset, jotka nykyisen hallitusohjelman säästöjen kanssa vievät neljänneksen rahoituksesta vuoteen 2018 mennessä.

Koulutusleikkaukset ajavat yhä useamman ammatillisen koulutuksen järjestäjän ahdinkoon, jossa toiminnan hallittu sopeuttaminen on vaikeaa, ellei peräti mahdotonta.

Niukuuden aikana kaikilta oppilaitoksilta ja koulutuksen järjestäjiltä on vaadittava toiminnan uudistamista ja tehostamista. Koulutuksen järjestäjien toimintaa kuitenkin sitoo yksityiskohtainen lainsäädäntö, joka uudistuu vasta vuoden 2018 alusta eli suurimpien leikkausten jälkeen. Lisäksi meitä säätelevät tutkintojen perusteet, hallinnolliset määräykset sekä työ- ja virkaehtosopimukset. Lukuisat normit rajoittavat koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia uudistaa toimintansa.

Supistunut rahoitus on valitettava tosiasia. Yksittäiseltä koulutuksen järjestäjältä ja koko ammatilliselta koulutukselta vaaditaan toimintatapojen uudistamista ja kustannusrakenteen keventämistä. Ne ovat välttämättömiä, jotta koulutuksen saavutettavuutta voidaan turvata maan eri osissa. Tämä on perustehtävä, jota varten ammatillinen koulutus ja sen järjestäjät oppilaitoksineen on olemassa.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistamisella on hyvin tiukka aikataulu. Lakiesityksen on määrä olla lausunnoilla ensi syyskuun lopulla, mutta reformin seurantaryhmässä ei ole vielä käsitelty edes luonnosta tulevasta laista.

Haluun muistuttaa, että reformin tavoitetta ”ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallisen merkityksen vahvistamisesta” ei saavuteta teknisesti yhdistämällä nykyiset lait.

Haluankin nyt toistaa AMKEN viime vuonna tekemät esitykset ammatillisen koulutuksen sääntelyn purkamisesta:

- Uuden lainsäädännön on oltava nykyistä yksinkertaisempaa, jotta byrokratian sitoma työpanos saadaan hyötykäyttöön.
- Keventämällä koulutuksen byrokratiaa vähennetään siitä työelämälle ja koulutuksen järjestäjille aiheutuvaa taakkaa.
- Kaikkia päätöksiä tehtäessä on muistettava, että rakenteita tärkeämpää on toiminta.

Menossa olevan reformin pohjana on jo useampia hallituskausia kestänyt työ osaamisperusteisen ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi. Tältä linjalta ei ole syytä poiketa. Vaikka reformi on alkutekijöissä, on syytä katsoa myös pidemmälle tulevaisuuteen.

Ammatillinen koulutus ja koulutuksen järjestäjät tarvitsevat pitkäkestoista ja johdonmukaista politiikkaa. Lähtökohtina on oltava ymmärrys toimintaympäristön muutoksista, jotka vaikuttavat koulutuksen rakenteisiin, muotoihin ja keinoihin. Ammatilliseen koulutukseen vaikuttavat mm.

- perusopetuksen oppimistulosten heikentyminen,
- yhteiskunnan, työn ja elämän digitalisoituminen,
- maan sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto sekä
- työelämän ja ammattirakenteiden muutokset.

Maan sisäinen erilaistuminen edellyttää koulutuksen järjestämiseltä nykyistä suurempaa joustavuutta toiminnan järjestämiseen.

Vähenevän väestön alueilla on kyettävä kouluttamaan pieniä ryhmiä tai jopa yksittäisiä ihmisiä eri ammatteihin, kun taas suurissa kaupungeissa menestyjien ja syrjäytyneiden välinen polarisaatio hajottaa koulutuksen järjestäjän tehtävää. Ammatillisella koulutuksella on tärkeä tehtävä osaavan työvoiman kouluttajana koko maassa jatkossakin.

Tarvitsemme ennustettavissa olevan rahoituksen mahdollistaa heikoimmassakin asemassa olevien kouluttamisen ammattiin, mutta kannustaa koulutuksen järjestäjiä resurssien tehokkaaseen käyttöön.

Yhteistyö työelämän kanssa on systemaattista. Se on yrityksille ja muille työnantajille houkuttelevaa, kun työelämän osaaminen kohdistuu koulutuksen sisältöön, ei hallintoon. Yhteistyö sisältää itse koulutuksen, opiskelijoiden arvioinnin, osaamistarpeiden ennakkoinnin ja koulutuksen kehittämisen (tutkintojen perusteet). Ammatillisesta koulutuksesta ei pidä tehdä yritystukea koulutuskorvauksilla.

Digitaalisuus voi muuttaa koulutuksen tarjonnan aivan täysin. Tuolloin kilpailu voi tulla maan rajojen ja koulutusorganisaatioiden ulkopuolelta. Nykyisen koulutusjärjestelmän on pysyttävä ajan tasalla teknologisessa muutoksessa, jotta se kykenee vastaamaan työelämän ja yksilöiden tarpeisiin.

Hyvät kuulijat,

Me AMKEssa uskomme, että uudistuva ammatillinen osaaminen parantaa Suomen kilpailukykyä. Koulutuksen elinkeinopoliittinen rooli on ollut taka-alalla viime vuosien keskustelussa. Nyt on aika suuntautua osaamiseen, jolle on kysyntää, ja sen määrittävät yritykset. Puolet työvoiman kysynnästä kohdistuu ammattikoulutettuun henkilöstöön.

Pelkkä sopeutuminen ja reagointi eivät riitä vaan koulutuksen järjestäjien on tehtävä aktiivisia valintoja tulevaisuuden eteen. Haasteeksi nousee: Kuinka kouluttaa ihmisiä työpaikkoihin ja jopa ammatteihin joita ei vielä ole?

Tänä vuonna opintonsa aloittavat tulevat olemaan työmarkkinoilla 2060 ja 2070-luvuille asti. Annammeko tulevaisuuden tekijöille eväät elinikäistä työ- ja oppimisturaa varten?

Samanaikaisesti koulutamme yritysten tämän päivän tarpeisiin. Yritystemme kilpailukyky edellyttää osaavaa työvoimaa, mikä on muistettava koulutuksen rahoituksesta päätettäessä. Leikkaukset heikentävät yritysten mahdollisuuksia rekrytoida osaavaa henkilöstöä.

Muistutan, että ammatillinen koulutus tulee kantamaan päävastuuta Suomesta oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden kouluttamisesta, kuten se on kantanut vastuuta maahanmuuttajien koulutuksesta laajemminkin. Ammatillisessa koulutuksessa on jo nyt vieraskielisiä opiskelijoita neljä kertaa enemmän kuin lukioissa.

Ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallisen merkityksen vahvistaminen on tavoite, joka tarvitsee tuekseen enemmän kuin lain valmistelun. Meillä on oltava näkemys tulevaisuuden tarpeista, joihin koulutamme osaajia.

Näitä asioita varten AMKEN hallitus nimesi vuoden 2014 alussa tulevaisuusvaliokunnan, joka on valmistellut meille keskusteluasiakirjan Ammattiosaaminen 2025 tulevaisuustyön pohjaksi.

Meidän ja tänään erityisesti Teidän näkemystä tarvitaan tulevaisuustyöhön. Tulevaisuus ei synny virastoissa ja keskushallinnossa, vaan se tehdään Teidän osaamisellanne. Odotan siis mielenkiintoista keskustelua

Hyvät ystävät muistakaa, että tässä ajassa voittajia ovat ne, jotka tekevät muutosta.

Ja minä toivon, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät uskaltavat olla voittajia, uskaltavat olla muutoksen tekijöitä